

MARTIN CHOCHOL

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV

Panská 26, 811 01 Bratislava 1

Tel.: +421 2 5443 1761, +421 2 5443 1762

e-mail: martin.chochol@juls.savba.sk

---

## VYROVNÁVANIE DEKLINAČNÝCH PRÍPON SUBSTANTÍV VO VÝCHODNEJ ČASTI VÝCHODOSLOVENSKÝCH NÁREČÍ\*

---

**KLÚČOVÉ SLOVÁ:** Východoslovenské nárečia, morfológia, substantívna deklinácia, vyrovnávanie prípon.

**SŁOWA KLUCZOWE:** Gwary wschodniosłowackie, morfologia, deklinacja rzeczowników, wyrównanie sufiksów.

**KEYWORDS:** East Slovak dialects, morphology, noun declension, paradigmatic leveling.

### PARADIGMATIC LEVELING OF NOUN GRAMMATICAL FORMS IN THE EASTERN PART OF EAST SLOVAK DIALECTS

**ABSTRACT:** The paper presents a partial picture of noun declension in the east part of the East Slovak dialect area, i.e. Zemplín, Soták, and Uh dialects of the former districts of Medzilaborce, Stropkov, Humenné, Snina, Vranov, Michalovce, Sobrance, Trebišov, Veľké Kapušany, and Kráľovský Chlmec. It deals with paradigmatic leveling of grammatical forms – both within and between paradigms of different declension types (intra-paradigmatic and inter-paradigmatic leveling) – in the development of these dialects in the context of Slovak noun declension as a whole. That is why it focuses mainly on those dialect items which are different from Standard Slovak. The empirical research is based on data excerpted from the archive of the Department of Dialectology in the Ľudovít Štúr Institute of Linguistics, Slovak Academy of Sciences, and from the author's own field research.

---

---

\* Článok vznikol s podporou projektov VEGA 2/0126/18 Slovník slovenských nárečí a VEGA 2/0104/18 Slovanský jazykový atlas.

V jazykoch ako rozvinutých komunikačných systémoch spolu oddávna „bojujú“ dve protichodné, priam rivalské tendencie: snaha o komunikačnú *efektivitu* (smerujúca okrem iného k presnej definovanosti a jednoznačnosti jazykového prvku, či už je to fonéma, morféma alebo lexéma) a snaha o komunikačnú *ekonomiu* (ktorá za istých okolností môže vyústiť do redukcie fondu jazykových prostriedkov spojenej s ich polysemizáciou<sup>1</sup>). Príliš veľký dôraz na prvú z nich by mohol viesť k neúmernému zväčšovaniu paradigmy, prevaha druhej by zas do jazyka vnášala priveľkú ambivalentnosť, čo by viedlo k nezrozumiteľnosti. Len pri vzájomnej rovnováhe týchto dvoch „vektorov“ môže jazyk plniť svoje funkcie ako nástroj dorozumievania, hoci z jeho povahy ako pružne stabilného systému<sup>2</sup> vyplýva, že ani táto rovnováha nie je fixná a podlieha zmenám a posunom.

Jav, ktorému v tomto texte venujeme pozornosť, je jedným z výsledkov snahy o komunikačnú ekonomiu v morfolologickej rovine východnej skupiny východoslovenských nárečí (tvorenej zemplínskymi, sotáckymi a užskými nárečiami, teda nárečiami slovenských obcí býv. okresov Medzilaborce, Stropkov, Humenné, Snina, Vranov, Michalovce, Sobrance, Trebišov, Veľké Kapušany a Kráľovský Chlmec<sup>3</sup>). Zameriavame sa hlavne na tzv. vyrovnávanie pádových prípon v rámci vývinu uvedených nárečí v kontexte slovenskej substantívnej deklinácie.

## Nominatív singuláru

Pri Nsg si nemôžeme nevšimnúť dnešnú podobu neutier typu *plece* (pôv. jo-kmeňov, resp. slov mäkkého skloňovacieho typu), v ktorých sa namiesto staršej koncovky *-e* presadila koncovka pôv. o-kmeňov *-o*<sup>4</sup>. Niekoľko príkladov na ilustráciu<sup>5</sup>:

- *Ta ti ňeznaš, jag ojo vipatra?* (Niž. Hrabovec VRN)
- *O šidzem roki po ocovej šmerci i maceri šerco dotluklo* (Sečovce TRB)
- *U tej kure bulo vajco, škoda ju bulo zarezac* (Plechotice TRB)
- *Ale tedi dreuco še nošilo do školi* (Bánovce n. Ond. MCH)

<sup>1</sup> Alebo homonymizáciou – to je často len akademický problém, otázka dvoch možných interpretácií toho istého javu.

<sup>2</sup> Termín pružná stabilita pochádza od Viléma Mathesiusa.

<sup>3</sup> V súlade s praxou najvýznamnejších slovenských dialektologických diel (ASJ, SSN) používame názvy obcí a administratívne členenie Slovenska z r. 1948 (porov. SSN I 38); za dokladom je vždy uvedený názov obce a skratka býv. okresu).

<sup>4</sup> V rámci slovenských nárečí to, samozrejme, nie je unikum, porov. ASJ II, mapy 1–2.

<sup>5</sup> Predkladané nárečové doklady pochádzajú z archívu dialektologického oddelenia JÚEŠ SAV alebo z autorovho vlastného výskumu. Sú zapísané zjednodušenou fonetickou transkripciou používanou v Slovníku slovenských nárečí (bližšie pozri SSN I 41–42).

- *Toto je **lico** a toto su rubi* (Bracovce MCH)
- *Teraz robia velki hoscini, palenočka i **vinco** še popiva* (Lúčky MCH)
- *Joj, tag me boli toto **pleco!*** (Sobrance SOB)
- *U naz na jednim boku rovina, tam cale **polo** zarna* (Brezina TRB)

## Genitív singuláru

Jednotnou príponou Gsg feminín s mäkkým zakončením v predmetných nárečiach (podobne ako vo väčšine ostatných východoslovenských nárečí) je *-i* – došlo tu teda k zjednoteniu tvarov Gsg typu *duša* a *dlaň* (zodpovedajúcich pôv. ja-kmeňom) s typom *kosť* (teda pôv. i-kmeňmi)<sup>6</sup>:

- *Ket še cele vilahlo, ta ho vžali do **chiži*** (Tisinec STR)
- *U valale aňi živej **duši** ňebulo, lem vojakoch pouno* (Brezina TRB)
- *Ščepeni prut še zachili, do **žemi** še založi* (Trnava p. Lab. MCH)
- *Na ocovim fundušu sebe zrobit chižu calkom blisko **ulici*** (Slivník TRB)
- *Talpi davame dookola calej **piuňici*** (Pavlovce n. Uh. VK)
- *Tu malo bulo **kenderici** dauno a kapustu me ňesadzili, lem bandurki* (Rudľov VRN)
- *Dziňova kapusta je z mladej bilej **dziňi**, dakuz ritša* (Trhovište MCH)
- *Ale chtoška mi porajil i navarila mi s tej **šviňi** midlo* (Stankovce TRB)

Len na okraj ako zaujímavosť pripomíname, že pri maskulínach typu *sluha* vo východnej slovenčine – na rozdiel od väčšej časti stredoslovenských a západoslovenských nárečí – nachádzame v Gsg starší tvar prípony a-kmeňov:

- *Tot pan še dočul, že jaki joho **sluhi** sin velki zbojňik* (Dvorianky TRB)
- *Ta dauno še tag žalo, že še robilo u **gazdi** za dzešati maradič* (Vojčice TRB)
- *Kelož vojovala, teloš putovala, od žadnoho **družbi** prekašku ňemala* (Vranov VRN)
- *Lem še trim ďalej ot toho **podvadznohi**, naj ňebudze zaž galiba!* (Bracovce MCH)

## Datív singuláru

Prípona Dsg životných maskulín *-oj*, vcelku charakteristická pre zemplínske, sotácke a užské nárečia (okrem nich sa vyskytuje len v juhovýchodnom kúte Šariša a v severnej časti Abova, porov. ASJ II, mapy 17–20), ktorá sa považuje

<sup>6</sup> V niektorých oblastiach sa *c* správa ako tvrdá spoluhláska, čo pri feminínach s koreňom zakončeným na *c* môže viesť k použitiu prípony tvrdých typov (odhaliteľnej na území, kde sa zachováva výslovnosť *y*, porov. ASJ II, mapa 15) – v tom prípade však ide de facto o „tvrdé“ feminína, čo neovplyvňuje platnosť daného výroku.

za výsledok zvukového vývinu prípony *-ovi* (pôv. vyhradenej pre u-kmene<sup>7</sup>), ako variantná sporadicky preniká aj do paradigmy

a) neživotných maskulín:

- *Holi prutki dali po dva gu jednomu **količkoj*** (Trnava p. Lab. MCH)
- *Na jar ochabi dluih prut, i prez meter, a vedz ho priviaže gu druhomu **koloj*** (Kaluža MCH)
- *Ženi znašali snopi gu **štrektoj** a chlopi skladali maradik* (Lastomír MCH)
- *Došli me gu ďalšomu **mostoj** a tam nas polapali vojaci* (Lúčky MCH)
- *Gu **ostatkoj** tancovala staršina a nakoňec prišol mladi* (Malčice MCH)
- *U ňedzeli na frištig buų kavej a gu **kavejoj** dakedi pripečeni chlip* (Úbrež SOB)
- *Ulapil ho a ho postavil tag gu **muroj** stac* (Vyš. Remety SOB)
- *Mladica kľekla na zahlavog gu **stoloj** a starosta ju vipitovuų od rodičou* (Sobrance SOB)

b) feminín:

- ***Pripovitkoj** koňedz a na macochoj dzvoňec* (Rudľov VRN)
- *Pošla še gu jednej starej **baboj** opitac, že co to ma buc* (Dvorianky TRB)
- *Žal palicu a trezg **huskoj** po hlave* (Vojčice TRB)
- *No a **šestroj** daų za dvacedzošemtšic* (Vinné MCH)
- *Paropci vera pokoj ňedali a dachtorej **dziukoj** i calu kudzel' spalili* (Petrovce n. Lab. MCH)
- *Starostovej še davali tri rušnički, maršaųkoj dva, veľkej **svatkoj** tri a malim jeden* (Michalovce MCH)
- *Raz jeden dzedo kupil svojej **žeňičkoj** ladu* (Močarany MCH)
- *Toho barana me zarezali, napražili me mesa a dali me **gazdiňoj*** (Závadka SOB)

c) neutier:

- *Prišou mi gu **drevoj**, užau mi jednu šajtku a odňiz mi na pratki* (M. Zalužice MCH)
- *Kec še tomu **cigaňčecoj** daco staňe, ta ce zavru, až budzeš ščarňivac!* (Lúčky MCH)
- *Co sebe dumace, že gu tomu **hraňoj** ponukac še dace?* (Bánovce n. Ond. MCH)
- *Kedz už bulo zarno dobri, doždreti, ta še richtovali gu **žňivoj*** (Lúčky MCH)
- *Navolal ľudzi, keľo trebalo: na bradlo, na slamu, gu mechom, gu **klašoj**, gu pľeve* (Lúčky MCH)
- *Do rendočki položila otrubou, zaviazala a s tim umivala **dzeckoj** celo* (Vyš. Nemecké SOB).

Tieto tvary sú v niektorých obciach častejšie, v iných zriedkavejšie; asi najvyšší výskyt majú v užských nárečiach. Recipienti na celom skúmanom území im bez problémov rozumejú, no vo všeobecnosti fungujú ako varianty „nevyrovnaných“ tvarov. Vzhľadom na roztrúsenosť ich výskytu a nesystematickosť ich distribúcie

<sup>7</sup> S postupným prenikaním tejto prípony do deklinácie iných kmeňov sa stretávame už v neskorom praslovanskom období, zmena zrejme bola dokonaná najneskôr v 13. storočí, porov. Pauliny 1990: 35.

na väčšine územia je možné, že ide o prebiehajúcu, neukončenú zmenu, ktorej prvotný impulz by sme mohli hľadať vo vytváraní analógií po dávnom vyrovnaní prípony Dsg mužských životných substantív, keďže pôv. a-kmene spadajúce do tejto kategórie mali formálne najbližšie k „ženskému“ skloňovaniu. Svoj podiel na jej šírení mohla mať aj snaha o vyhýbanie sa variantnosti koreňa vznikajúcej alternáciou jeho koncových spoluhlások pri skloňovaní pomocou staršej prípony Dsg (a Lsg) pôv. a-kmeňov -ě. Táto zmena sa však zrejme spomalila, ba až zastavila pod vplyvom spisovného jazyka a/alebo iných slovenských nárečí. Do budúcnosti nepredpokladáme jej výraznejšie šírenie, ale naopak skôr ústup<sup>8</sup>.

## Akuzatív singuláru

Tu uvádzame len niekoľko príkladov na tvary neutier typu *plece*, ktoré sú formálne zhodné s ich nominatívom:

- *Mušeli me ulapidz ojo a sami cahac tod vus* (Zamutov VRN)
- *Mňe toto pleco zabambušili zoz rentami, kreu še mi už ňelala* (Niž. Hrabovec VRN)
- *Ja vecej vinco pijem jak paleňku* (Lúčky MCH)
- *Kec še bili platno, ta na lico ho položime vecej ras, žebi bulo bilše* (Kam. Poruba VRN)
- *Paleňku mi uživadz ňemohla, malam plane šerco* (Stankovce TRB)
- *Ole prižež mi ot klata dajaki dreuco!* (Bracovce MCH)
- *Mi poňiz dajaki vajco do sklepu predac, žebi mi maų peňezi gu hudakom* (Vyš. Revištia SOB)
- *Šogrina ma tam poľo, ta mala tam zašatu kendericu* (Čemerné VRN)

## Vokatív singuláru

Pre úplnosť spomeňme aj tento obmedzene sa vyskytujúci pád, ktorého doloženie je aj pri obstojnom zastúpení textov z danej oblasti v archíve dialektologického oddelenia JÚLŠ SAV veľmi problematické. Vyrovnanie prípony zreteľnejšie pozorujeme pri feminínach, kde evidujeme len jednotné<sup>9</sup> používanie prípony pôv. a-kmeňov -o:

- *Draha dušo moja, ňeodavaj ti še!* (Brezina TRB)

<sup>8</sup> Na podporu týchto tvrdení uvádzame, že napríklad v záznamoch z Bracoviec MCH nachádzame v textoch z polovice minulého storočia reliktné tvary *ruce*, *nože* popri rozšírenejších *rukoj*, *nohoj*, v súčasnosti však registrujeme návrat k staršej prípone, hoci bez alternácie *ruke*, *nohe*.

<sup>9</sup> Odhliadnuc od prípadov (väčšinou príznakového) skracovania, pri ktorom sa prípona „zamlčí“ porov. Pauliny 1990: 62–63.

- *Ta ti co tu šedziš, **paňo**, čom ňidž ňerobiš?! (Bracovce MCH)*
- ***Švekro** moja, ozda še na mňe hňavace? (Laškovce MCH)*

Pri maskulínach skôr nachádzame zachované staršie koncovky, vyrovnanie by sa mohlo týkať<sup>10</sup> slov s koreňmi zakončenými samohláskou *o* alebo velárou (výnimku sme odhalili pri slove *parobok*):

- *Ti **bitangu** jeden, ot čoho ši še zaš tag zatrepal?! (Falkušovce MCH)*
- *Ňebudžež robic, **leňuchu**?! (Ložín MCH)*
- ***Dzedu**, poklepce mi kosu! (Trnava p. Lab. MCH)*
- *Ňebujce še, **ujcu**, vona še najdze! (Bracovce MCH)*
- *Dze idžeš, **gadžu**? (Vranov VRN)*
- *Jaj, **božičku**, pomošce! (Kuzmice TRB)*
- *(Ožeň še, **paropče**! (Malčice MCH) )*

## Lokál singuláru

Rovnako ako pôv. datívna prípona *u*-kmeňov *-ovi* na väčšine územia Slovenska aj jej východoslovenský variant *-oj* úplne nahradil staršie prípony Lsg životných maskulín. Rozdiel je v tom, že u nás – podobne ako pri datíve – preniká aj do paradigmy

a) neživotných maskulín:

- *Tri hordovi vikotulili hore na každi vus, to še po **drukoj** hordou kotula (Trnava p. Lab. MCH)*
- *Mi štrelecki plug buli a tamti buli (u) postaňskim **plukoj** (Vinné MCH)*
- *Na takim visokim **slupoj** lampa bula, ta švicila nadaleko (Rem. Hámre SOB)*
- *Tot kameň buu na drevenim **klatoj** (Sobrance SOB)*
- *U jednim **kutoj** bula lavočka, na kotrej buli vedra na vodu (Ostrov SOB)*
- *Motki še podzvariaju u **luhoj** a u **popeloj** (Jenkovce SOB)*
- *Vakouka še do fudamentou pušča po **valoucoj** (Pavlovce n. Uh. VK)*
- *Tot parobog mal kosag u **lajbikoj** (Vysoká n. Uh. VK)*

b) feminín:

- *Ma luft pot tima dilami, hreda na **hredoj** ňeležela (Rudľov VRN)*
- *Vera plani ľudze bi ce i u **loškoj** vodi zatopili (Parchovany TRB)*
- *Dzivi pruti še visadzili do školi, ščepili še a u **viňicoj** še visadzili (Trnava p. Lab. MCH)*
- *Pri **kašoj** še špivalo (Trhovište MCH)*
- *Uderil z lopatu po **blachoj** (Bánovce n. Ond. MCH)*
- *Jeden otačoval mechi pri mašiňe a dvomi važili na **vahoj** a nošili do komurki (Lastomír MCH)*

<sup>10</sup> Pri niektorých však máme pochybnosť, či tiež nejde o pôvodnú príponu.

- U **karčmoj** me sebe vipili po pouđecu (M. Zalužice MCH)
- Na polo ňešli žencom obid u **šalkoj** abo u šinačkoj, aj u **dinerkoj** (Úbrež SOB)

## c) neutier:

- Rospraviau še belavi kaminog z vapnom a to še cadzilo na **šitkoj** (Trnava p. Lab. MCH)
- Vedz lem platno na navoj prikručime a palička je aj na **platnoj**, aj na predzi (Úbrež SOB)
- Chlip še perše zamišil a jak skisnul, tak še valkaų u **koritkoj** (Úbrež SOB)
- Kedz už buli zariňata z dziňi fajňe potlučeni, preošivalo še na **šitkoj** (Sobrance SOB)
- Po **trepaňoj** nam zостаňe pazdzere a povesmo (Jenkovce SOB)
- Kameňe še spusčaju na čigoj, co viši na **lanoj** (Pavlovce n. Uh. VK)

Situácia je viac-menej zhodná so stavom opísaným pri datíve; najviac dokladov opäť nachádzame v užských nárečiach, no ani tam distribúcia nie je stopercentná. K tvrdeniam uvedeným vyššie sa pripája aj fakt, že staršia prípona Lsg neutier pôv. o-kmeňov -ě pri ich skloňovaní tiež spôsobovala spoluhláskové alternácie, čo tiež mohlo prispieť k uprednostňovaniu datívnej koncovky.

Preberaniu prípony -oj do Lsg však predchádzal stav, keď sa prípony tohto pádu pri veľkej časti neživotných maskulín (väčšinou<sup>11</sup> pôv. jo-kmeňoch, i-kmeňoch a spoluhláskových kmeňoch) a neutier (väčšinou<sup>12</sup> pôv. jo-kmeňoch, ъjo-kmeňoch a nt-kmeňoch) kompletne nahradili príponou pôv. u-kmeňov -u.

## a) maskulína:

- Dva mešace mi bul u špitalu, u **maju** i u **juniju**, a u **juliju** mi prišol nazad domu (Kelča STR)
- Prutki še daju pot šopu a po **tižňu** še z ňih osmika lišce (Petejovce STR)
- Na **majiru** buli paňske domi, ta to bulo murovane s kameňa (Čičava VRN)
- U tim **diždžu**, hrimoce me še puščili gu domu (Čemerné VRN)
- Kolčiki buli u košariku zavešeni na **klincu** u priklece (Plechotice TRB)
- A jag išol na **bicigľu** po ulici, ta mu vošlo kurče do koleska (Brezina TRB)
- Tag ho stlukľi, že segiňisko mešadz bul u **špitalu** (Lúčky MCH)
- Pogački me povirezovali zos fiňdžu a še peklo u **šmalcu** (Úbrež SOB)

## b) neutrá:

- Na **polu** mušel robidz i nocami, bo rano išol na polo išče za cmi (Tisinec STR)
- Žebi bulo na každim **mejscu** jednak, ta še mak pret šacom premiša s piskom (Petejovce STR)

<sup>11</sup> Plus – podobne ako v strednej slovenčine – pôv. o-kmeňoch s koreňom zakončeným velárou alebo *h*; pravda, došlo tu aj k niekoľkým presunom (porov. napr. *me(j)sco* (< \**měštъce*?) < \**město* na časti územia) či prírastkom (porov. napr. zastar. *junij*, *julij*) k skupine substantív mäkkého zakončenia.

<sup>12</sup> Porov. poznámka 12.

- Na druhim **navoju** pod ňečelňicami je okrucene placenko (Kam. Poruba VRN)
- Cigan dakedi chodzil lem po **žobraňu** po chižoh a s toho žil (Čičava VRN)
- Mame u **obiscu** šicko, co gu gazdovaňu treba (Slivník TRB)
- Na **vešelu** še šadzi vari poliňka, meso, gu mesu bandurki (Parchovany TRB)
- Jak prišla ňedzela, ja jim po **poũdecu** kupiũ u karčme (M. Zalužice MCH)
- Kedz višli na dvur, vidzeli, že po **zahumňu** uceka tot parobok (Vinné MCH)

Zaujímavý stav nachádzame na malom ostrove niekoľkých obcí v okrese Trebišov, kde zrejma snaha vyhnúť sa alternácii v koreni viedla k občasnému nahrádzaniu pôv. prípony Lsg pri feminínach s koreňom zakončeným velárou príponou genitívnu (porov. ASJ II, mapy 34 a 36):

- U **ruki** trimal mlatok (Slivník TRB)
- Veľo chlopi buli u **Ameriki** (Brezina TRB)
- Dzecom kupil cukerľiki u **bodegi** (Kuzmice TRB)
- Vona pošla prez vratňicu, co na **štrechi** mali (Brezina TRB)
- Maľunki dzeci buli zakruceni u **peľuchi** (Slivník TRB)

## Nominatív plurálu

V nasledujúcich dvoch odsekoch chceme upozorniť hlavne na niekoľko odlišností (!) v distribúcii koncoviek Npl životných maskulín v skúmanej oblasti oproti stavu v tých stredoslovenských nárečiach, z ktorých vychádza spisovná slovenčina (bližšie pozri Pauliny 1990: 39–43).

Prípona pôv. u-kmeňov *-ove* (ktorá na malej časti územia môže mať podobu *-ovä*) sa podobne ako jej stredoslovenský pendant *-ovia* presadila pri životných maskulínach zakončených samohláskou, spoluhláskou *g, h* a čiastočne *k* a okrem nich aj pri sémanticky vymedzenej skupine slov označujúcich príbuzenské vzťahy<sup>13</sup>. Odtiaľ však analógiou prenikla aj do paradigmy niektorých ďalších slov, v predmetných nárečiach napr.:

- U kerce me kvitki sadzili, draški me čiscili, žebi mali kadzi **panove** chodzic (Sečovce TRB)
- Toti **frajirove** každi dzeň chodzili do ňej a še hojscili tam (Vyš. Nemecké SOB)
- Na dreveni domi buli **majstrove** (Seč. Polianka VRN)
- Kec še Kristuš Pan narodziũ, prišli tromi perski **kralove** (Lúčky MCH)
- Dňeš še o tím už aňi **učňove** u škole ňeuča (Pavlovce n. Uh. VK)
- Tu buli tromi **grofove**, tu mali majetki (Niž. Kručov VRN)

<sup>13</sup> V strednej slovenčine tvoria výnimku slová *brat* (Npl *bratia*) a čiastočne *svat* (Npl dvojtvár *svati/svatovia*), u nás nie: *Dovedna me žili tromi **bratove** aj z ocom u jednej chiži* (Komárany VRN); *Prišli toti **svatove**, priňešli pulku aj pulaka* (Úbrež SOB).



- *Bo pravoslauni **popove** buli taki jankove, že fčera drevo rubal a ňeška je uš pop* (Brezina TRB)

Prípona *-e* (s variantom *-ä*), pochádzajúca od pôv. „mužských“ *i*-kmeňov alebo spoluhláskových kmeňov, sa tu pri väčšine slov zakončených pôv. mäkkou spoluhláskou často používa na úkor prípon *-i* a *-ia*<sup>14</sup> – tu je zopár príkladov na ilustráciu:

- ***Kovale** poucekali do fabrikoch* (Slivník TRB)
- *Šicki sce Banoučaňe **živaňe!*** (Bánovce n. Ond. MCH)
- *Prišli raz gu ňomu **šandare*** (Močarany MCH)
- ***Putonaše** nošili toto hrozno na chriptoh do chiški* (Trnava p. Lab. MCH)
- *Stari **rodiče** služili u velkomožneho* (Sečovce TRB)

Pomerne výrazné špecifikum v rámci skúmanej skupiny nárečí predstavuje oblasť približne zodpovedajúca býv. okresu Trebišov, kde sa prípona pôv. *i*-kmeňov *-i* presadila aj pri tvorení Npl feminín typu *duša* a *dlaň* (zodpovedajúcich pôv. *ja*-kmeňom; porov. ASJ II, mapy 68 a 70–72):

- ***Ouci** išli a baran ňescel is* (Dvorianky TRB)
- *Tam buli naskladani **gači**, podolki, **košuli*** (Brezina TRB)
- *Jedni **bokaňči** mi mušeli vitrimadz i dva roki* (Slivník TRB)
- *Žebi moh vož dnuka do chiži, muša budz zvonka **garadiči*** (Brezina TRB)
- *U jednim dome buli i tri **fameliji*** (Brezina TRB)
- *Paľe, jaki krasni chlebi, jag **bombuli**, aňi pupci ňemaju!* (Trebišov TRB)
- *Popraskali mi calkom toti **dlaňi*** (Parchovany TRB)
- *Cale listi s križalki maju **gazdiňi** na pouňenu kapustu* (Plechotice TRB)

V tejto oblasti sa prípona *-i* zároveň používa aj pri tvorbe Npl maskulín mäkkého zakončenia, a to aj neživotných, ktoré na ostatnom území majú v tomto tvare väčšinou<sup>15</sup> – v zhode so strednou slovenčinou – príponu *-e*:

- *Stirčeli mu **palci** von z bokaňči* (Slivník TRB)
- *Bulo vecej jedzeňa, i dajaki **kolači** še pekli* (Brezina TRB)
- ***Bigloši** buli kabati z biloho platna, u galiru buli nazbirani na ranci* (Brezina TRB)
- *Ead bul na jarku, **zaveji** buli, a preči me išli* (Slivník TRB)
- *Vun znal, že to z olaskima ciganama ňe **figli**, že okradňu, zabiju človeka jag nič* (Trebišov TRB)
- *Ta vun hnal, jag lem **koňi** birovali, beželi jag zbešneli* (Trebišov TRB)
- *Po polu buli **rakaši*** (Plechotice TRB)
- ***Pežeži** buli u caňistorke* (Sečovce TRB)

<sup>14</sup> Okrem tých, pri ktorých sa uprednostňuje prípona *-ove*, porov. vyššie.

<sup>15</sup> Najvýraznejšou výnimkou je tvar *pežeži*, ktorý je zhodný pre prevažnú väčšinu územia východného Slovenska (porov. ASJ II, mapa 66).

## Genitív plurálu<sup>16</sup>

Pri tomto páde je situácia v skúmanej oblasti neustálená a prekvapujúco komplikovaná. Bez rizika výhrad možno konštatovať len to, že na východnej časti územia (v slovenských nárečiach obcí býv. okresov Snina, Sobrance, Veľké Kapušany a Kráľovský Chlmec plus väčšiny býv. okresov Humenné a Michalovce) sa pri skloňovaní životných maskulín uplatňuje prípona pôv. u-kmeňov *-ov* (*-ou*)<sup>17</sup>, ktorá ako variantná (!) funguje aj pre ostatné substantíva. Pomer jej distribúcie oproti starším tvarom Gpl v rámci neživotných maskulín, feminín a neutier<sup>18</sup> je však nekvantifikovateľný, môže sa líšiť nielen od lokality k lokalite, ale aj od informátora k informátorovi, ba dokonca od lexémy k lexéme. Navyše od západu sa namiesto prípony *-ov* (*-ou*) na danom území (v nárečiach obcí býv. okresov Stropkov, Vranov a Trebišov a niekoľkých obcí býv. okresov Humenné a Michalovce) presadzuje prípona Lpl pôv. u-kmeňov *-och*<sup>19</sup>, ktorá má v rámci celého východného Slovenska podstatne väčší rozsah výskytu, pričom rozkývanosť reálneho používania neumožňuje abstrahovať izomorfu<sup>20</sup>.

a) životné maskulína:

- *Mal mi taku partiju **chlopoch*** (Rudľov VRN)
- *Kovale robiad vešelo, bo u ňih je hromadu **chlopou*** (Vyš. Nemecké SOB)
- *Buų tu jeden kertiz u **panoh** a naz učij viňicu rezac* (Trnava p. Lab. MCH)
- *Vinčur mi buų dvacedz roki u tih našich **panou*** (Trnava p. Lab. MCH)
- *Dakedi fundušoh bulo lem u bohatih **gazdoch*** (Brezina TRB)
- *Štatni majetok prebere totu zem od **gazdou*** (Vysoká n. Uh. VK)
- *Uceklí me i od našich, i ot kolbaskich **paropkoch**, bo na naz nadavali* (Slivník TRB)
- *Maršauka vipitovau mladu od rodičou, dzivok, **paropkou** i od blišej rodzini* (Lúčky MCH)
- *Podľa tih **židoch** še menovali i zeme, i hura še menovala, i roveň* (Niž. Kručov VRN)
- *Tu bulo **židou** veľo, gazdovali na polu* (Nem. Poruba SOB)

<sup>16</sup> Podotýkame, že v spojení s určitými (5 a vyššie) aj neurčitými číslovkami u nás možno použiť aj tvar Npl, čo však nekonstituuje odlišné tvary Gpl: *Šidzem **chlopi** me še zverbovali, žebi me išli doviedna* (Hencovce VRN); *Za robotu dostali za rog dvanadz **metri** zarna, šejdzd vozi dreva* (Sečovce TRB); *Bo už veľo **huski, kački** ňetrimeme* (Slivník TRB); *Ket še zrobia ošem **pasma** po tri praminka, predza še zbira dolou* (Kam. Poruba VRN).

<sup>17</sup> K problému nejednotnej vokalizácie zadného jeru (ø) vo východoslovenských nárečiach porov. Pauliny 1963: 126–129.

<sup>18</sup> Najrezistentnejšie voči vyrovnávaniu prípony Gpl sú neutrá typu *dievča*, čiže pôv. nt-kmene.

<sup>19</sup> Porov. poznámka 18.

<sup>20</sup> Len veľmi zhruba a orientačne možno tvrdiť, že na území na západ od toku Ondavy je viac-menej ustálená prípona *-och* a na východ od toku Laborca prípona *-ov* (pre feminína a neutrá porov. ASJ II, mapy 80–99; Gpl maskulín sa, žiaľ, nekartografoval).

## b) neživotné maskulína:

- *A do tich **pirohoh** me dali tote mena* (Tisinec STR)
- *Dvaccec-triccec **pirohohou** navarili, do každoho dali listočog z menom* (Lekárovce SOB)
- *Uekli me do **lesoh** a šicko me ochabili tam* (Ďapalovce STR)
- *Tu ňid už veľo **lesou** po okolici, aš tam ďalej* (Falkušovce MCH)
- *Do **slupoch** še zapravili rigle, jag ohrada* (Seč. Polianka VRN)
- *Taka burka bula, co potarhalo druti, višeli zo **slupou*** (Laškovce MCH)
- *Na kravi treba merkovac, žebi ňepostavali do **šafloch*** (Dobrá n. Ond. VRN)
- *Kravom še zaparilo do **šaflou**, s toho še jim i žridz davalo* (Ložín MCH)
- *I zoz druhih **valaloh** ludze tu prichodzili* (Niž. Kručov VRN)
- *U tim čaše še poschodzila fameliĵa z druhih **valalou*** (V. Zalužice MCH)

## c) feminína:

- *Do venca še nadlabali dziri a do **dziroch** še prikresali slupi* (Seč. Polianka VRN)
- *Kedz maju dziri vidlabani, začínaju do **dzirou** stavac slupce* (Pavlovce n. Uh. VK)
- *Z dvoch **harscoch** še zaviazše bapka* (Kam. Poruba VRN)
- *Konope še oddzela ot kloča a še s každich štiroch **harscou** jedna bapka zaviazše* (Hencovce VRN)
- *Hore našu ulicu voda išla a chpala še na oblaki do **chižoch*** (Brezina TRB)
- *Na straški me chodzili, dze mlatši dziučeta predli, do **chižou** me išli* (Vyš. Remety SOB)
- *Perši na naz lem dudral a vedz nabral do **rukoch** paradički a nam rucil medzi oči* (Vranov VRN)
- *Kec še cehli kladu naležački, mular lapa cehlu do dvoch **rukou*** (Stretavka VK)
- *Ta **žemoh** mi nakupil, a ňeška ňemam aňi žeme, aňi peňeži* (Vranov VRN)
- *A mi tedi šicki, chtore skadzi, i z **lukoch**, i zo zahradi, zharli me še do školi* (Brezina TRB)
- *Tu me mali veľo **lukou** i **žemou*** (Kaluža MCH)

## d) neutrá:

- *Dzešec **pasmoch** še zruci z motovidla dolu* (Kam. Poruba VRN)
- *Jaki široki pokrouce chceme snovac, telo **pasmou** nasnujeme* (Úbrež SOB)
- *To še vecka kladlo do **bradloh** a chto mal pľevěň, ta i do pľevěni* (Vojčice TRB)
- *Slama še skladala do **bradlou*** (Falkušovce MCH)
- *Ja scela kupidz radijou, ta stari ňescel, že mu budze lem fše kolo **uchoh** džaukac* (Vojčice TRB)
- *Uchpal sebe palce do **uchou**, žebi ju ňečul* (Laškovce MCH)
- *Vecka še vari šouďra, hrutka z **vajcoh** u slatkim mľiku, kolbasa* (Brezina TRB)
- *Hrutka, to še z **vajcou** vari* (Úbrež SOB)
- *Cesto še vivalalo a dalo še do **koritkoch*** (Plechotice TRB)
- *Cesto kišne na ceplim mescu, vecka še dava do **koritkou*** (V. Zalužice MCH)

## Datív plurálu

V ostrom kontraste s chaosom opísaným v predchádzajúcom bode je situácia pri tvaroch Dpl substantív všetkých rodov, ktoré sa tvoria jednotnou príponou *-om*<sup>21</sup> (teda príponou pôv. o-kmeňov):

- *Išli me špivajuci a tancujuci a prišli me až gu **chlopom*** (Sečovce TRB)
- *Aj na kriscinoch se dava **hojscom** toto pitne, co na vešelu* (Parchovany TRB)
- *Chodzili me **gazdom** žadz za dvanasti kriš* (Vyš. Nemecké SOB)
- *Navolal ludzi, keło trebalo: na bradlo, na slamu, gu **mechom**, gu klašoj, gu pleva* (Lúčky MCH)
- *Každi večar po paraňu gazdiňa daco ponukne **ženom*** (Slivník TRB)
- *Vivežli ho dzeška gu maďarskim **hraňicom*** (Niž. Kručov VRN)
- *Chodzili me až gu **pleuňom** kuric, žebi naz ničto ňevizel* (Bracovce MCH)
- *Gu **koscom** na poliňuku treba i dakuz marchvi, petruški, cibuli* (Ložín MCH)
- *Dobre nam ucha ňeomaržli, ta lem me sebe prikladali ruki gu **uchom*** (Falkušovce MCH)
- *Daj tim **vajcom** pokoj, naj ci ňepopadaju na zem!* (Laškovce MCH)
- *Gu starim **jedžeňom** ňetrebalo vidolki, lem loški* (Parchovany TRB)
- *Teraz davaju **dziučatom** i peňezi, i vibavi* (Trebišov TRB)

## Akuzatív plurálu

Pri tomto páde je vzhľadom na tému článku potrebné všimnúť si hlavne životné maskulína, čo vyplýva z celoslovenského javu vyrovnania akuzatívu v tejto skupine substantív s genitívom. Tu sa však opäť presúvame do „mútnych vôd“ stavu opísaného už pri Gpl:

- *Ja pitam tich **chlopoch**: zložce me, bo bi mi išol na malu stranu* (Niž. Hrabovec VRN)
- *Večar se pooblikaju ženi za **chlopou** a chlopi za ženi* (Trnava p. Lab. MCH)
- *Lem meňej chvaleňa bi bulo treba a vecej sumeňa u roboce pre šickich **panoch*** (Brezina TRB)
- *Chodzili **panou** na kočaroh rozvažac* (Bracovce MCH)
- *Vipijeme oldomaš, jak se patri na **gazdoch*** (Sečovce TRB)
- *Prišli i do našoho valala **gazdou** preševčovac, žebi potpisali do drustva* (Ložín MCH)
- *A že budu **židoh** vivažac* (Niž. Kručov VRN)

<sup>21</sup> Hoci na malej časti územia (hlavne v býv. okrese Vranov, porov. ASJ II, mapa 103) má pri niekoľkých slovách podobu *-iom*, ktorej neprízvučný i-ový prvok vznikol rozkladom predchádzajúcej (pôv. mäkkej, resp. zmäkčenej) spoluhlásky: *Mačka pošla gu **dzveriom**, i na dzvere višla* (Niž. Kručov VRN); *Ja povel ňečujem slovo, že dvasto korun od **dzverioh** mi dace, ta ňejdzem* (Zamutov VRN).

- *Prišli me gu tim majnom a tam me našli maďarskih **židou*** (Lúčky MCH)
- *Malí šicki dziuki **frajiroch**, lem jedna němala* (Dvorianky TRB)
- *Vun išou do roboti a vona mala troch **frajirou*** (Vyš. Nemecké SOB)

Okrem nich uvádzame už len niekoľko príkladov na tvary Apl substantív mäkkého zakončenia zo špecifickej oblasti býv. okresu Trebišov formálne zhodné s Npl (porov. tam).

a) neživotné maskulína:

- *A mi patreli, kedi voňi sebe **palci** otšeknu na svojej nože* (Brezina TRB)
- *Ale to na **kolači** bulo zamišeno, ta to dluzej mušilo kšnuc* (Kuzmice TRB)
- *Mi malí **koči**, na kočoh me chodzili na otpust* (Brezina TRB)
- *Ocec še jej fše pital, či išče nežunovala dziučidz a či nežunovala **varkoči** plesc* (Brezina TRB)
- ***Kroji** me malí, ale ňebarz buli paradni* (Slivník TRB)
- *Predzu pres tri **navoji** prekladame, až ju privedzeme na verchňi navoj* (Brezina TRB)
- *Lubel **figli**, ale hodz bul chto co hutorel, ruki mu fše robili* (Slivník TRB)
- *Kravu aňi **koňi** už ňemam* (Trebišov TRB)

b) feminína:

- *Predňa teliha ma oš, na oši **šňici** i koleša* (Stankovce TRB)
- *Paz mi kravi po scirňoch, a bosí, bo ňebulo za co **bokaňči** kupic* (Slivník TRB)
- *Chlopi u žime nošili geroki a u lece **kikli*** (Brezina TRB)
- *I korito, i **fiňdži**, šicko ľudze pobrali* (Brezina TRB)
- *Sami me sebe tedi šicko šili, šag i **košuľi** chlapcom* (Kuzmice TRB)
- *Dali zvolac chlopou, paropkou a toti s klapačkami nahaňali dzivi **šviňi*** (Parchovany TRB)
- *A chtora dziyka ňepřišla na pratki, ta me vžali **tepši** a išli me po ňu* (Slivník TRB)
- *Heuti **chiži** porobili novi* (Dargov TRB)

## Lokál plurálu

Tu je už situácia podstatne jednoduchšia a prehľadnejšia. Lpl substantív všetkých rodov sa v skúmaných nárečiach tvorí pomocou jednotnej prípony, ktorou je na väčšine územia *-och*, ale približne na území bývalej Užskej župy (s drobným presahom do niekoľkých zemplínskych obcí, porov. ASJ II, mapy 109–121) je ňou *-ou*.

a) životné maskulína:

- *Ocec še išče zastavil pri **chlopoh** a diškuroval z ňima jedno druhe* (Brezina TRB)
- *Paropci dluho ňevitrimali sedzec pri starih **dzedoch*** (Bracovce MCH)

- Dňeška už pomali aňi ňevidno kalapi na **chlopou**, lem na starih **dzedou** (Vinné MCH)
- Večar pri **hudakou** ňešleobodno bulo budz ňevizvoňenim chlapčiskom (Úbrež SOB)
- Paropci – befare u žime ňidž ňerobili, lem po **hudakoch** chodzili a kartali še (Parchovany TRB)
- O **židou**: buli tu židzi, i opchodňici buli, i na polu gazdovali (Nem. Poruba SOB)
- Chodzila mi z ocom i z maceru drevo rubac po **židoch** (Sečovce TRB)

b) neživotné maskulína:

- Po **oblakou** davame hredi (Pavlovce n. Uh. VK)
- Na sceňe me mali obrazi a na **oblakoch** firhangi (Slivník TRB)
- Pri **mechou** muša budz mocni chlopi (M. Zalužice MCH)
- Zarno še sipalo do prilubi, abo ostavalo u **mechoh** u komore (Vojčice TRB)
- Na Velikodňu buu taki zvuk, že ženi nošili paski švecidz u **košarou** (Lekárovce SOB)
- Slamu viazali, plevu nošili u **košaroch** (Sečovce TRB)
- Chodzili me do Borola na drevo, na **volou** abo na **koňou**, na **vozou** (Sobrance SOB)
- Dakedi ňebulo motoroch, aňi vlakoch, lem na **vozoh** išli (Niž. Kručov VRN)
- Mali dvoch sluhoch: jeden bul pri kravoch, jeden bul pri **koňoch** (Merník VRN)
- Pred večeru me še perši poumivali u **peňezou**, žebi me buli cali rog bohati (Lúčky MCH)
- Gazdove buli slapši pri **peňezoch**, ket še už ňefurmaňilo z drevom z ľesa (Slivník TRB)

c) feminína:

- Ja už od dvanadz rokou mušiu na **lukou** košic seno iz ocom (Vyš. Revištia SOB)
- I tag hutorili ľudze, že naz maju šickih vištriladz ňižej valalu na **lukoch** (Ďapalovce STR)
- Na sebe ma lajbik, faldovanu sukeň a na **nohou** bočkori (Vinné MCH)
- Mali višivani nohauki i višivani košule a na **nohoch** šumni čižmi (Vojčice TRB)
- Peňezi mala schovani u **ňičelňicou** (Vyš. Nemecké SOB)
- Ked u **ňičelňicoh** nabrato, nabira še do barda (Brezina TRB)
- Teraz maju ľudze paradňejši u chľivou, jag mi dakedi mali u **chižou** (Pavlovce n. Uh. VK)
- Išče i teras chodza po **chižoch** ciganki (Parchovany TRB)
- Dakedi me ňespali na **poscelou**, ňe každy ma u svoju poscel' (Úbrež SOB)
- ňekačajce še po tich **posceloch!** (Ložín MCH)

d) neutrá:

- Kedz davame vakouku, mušime na tih **mestou** mur pomočic (Pavlovce n. Uh. VK)
- Pratkan še običajňe robili daz na dzešedz **mestoh** u valale (Sobrance SOB)
- U žime bulo tag žimno, že nam voda u **vedrou** zamazla (Pavlovce n. Uh. VK)
- Ta tam chodzili na totu vodu, nošili sebe u **vedroch** (Brezina TRB)
- Žena zo zajdočku na **plecou** išla domu napešo (M. Zalužice MCH)
- Nošila mi na svojich **plecoch** po tih garadičoh na treci štog mechí (Vranov VRN)

- U **oplečkou** dziuiki išli, němali tajak teras chustku, gerok (Senné VK)
- Chodzili me u paradnih višivanih **oplečkoch** (Bracovce MCH)
- Teraz lem nohauki noša, to na **dziučatou** něšumně vipatra (Sobrance SOB)
- Doznal mi še novinu o vaših **dziučatoch** (Ložín MCH)

## Inštrumentál plurálu

Ipl substantív je ďalším príkladom kompletného vyrovnania prípony naprieč všetkými gramatickými rodmi a skloňovacími typmi, hoci toto vyrovnanie aj tu viedlo k dvom rôznym výsledkom, ktoré nárečia na skúmanom území rozdeľujú približne na dve polovice. V západnej časti (teda vo väčšine zemplínskych nárečí) sa tento pád tvorí pomocou „ženskej“ prípony pôv. *a-*, *ja-* a *ũ-kmeňov -amí*, vo východnej časti (v sotáckych a užských nárečiach a zo zemplínskych hlavne na území býv. okresu Humenné) zas pomocou „mužskej“ duálovej prípony pôv. *o-kmeňov -oma*. Hranica medzi týmito javmi nie je, samozrejme, úplne ostrá a dochádza tu k istej rozkolísanosti (porov. ASJ II, mapy 122–133) – je to jeden zo zemplínskych prvkov, ktoré od západu prenikajú do užských nárečí<sup>22</sup> a svoju úlohu tu určite zohráva aj vplyv spisovnej slovenčiny.

a) životné maskulína:

- Mladi išol z **družboma** a zo svatkoma do koscela (V. Zalužice MCH)
- Išli po starostu a po svatku z **hudakoma** (Úbrež SOB)
- Od mladoho išli svatki z **družbami** a z **hudakami** po starostu (Michalovce MCH)
- A ja mušiu chramajuci za **chlapcoma** is pešo kolo kravi (M. Zalužice MCH)
- Dakedi še i pobijeme s **chlapcami** (Čemerné VRN)
- Vedz nebulo pokoja pret **chlopoma** z druhih valalou (Lúčky MCH)
- Ženi še vadzili s **chlopami**, že lem pijuci chodza (Parchovany TRB)
- Starosta, hluchi i maršauka šli od mladoho do mladej i s **ciganoma** (V. Zalužice MCH)
- Ale ked už me še obecali, ta me nechceli ostac **ciganami** (Čemerné VRN)

b) neživotné maskulína:

- Išče pametam, že tri rodzini u naz žali zo **šerpoma** (Úbrež SOB)
- Voňi rozrezovali snopi zo **šerpami** a davalí futrašoj, co metal do mašini (Lastomír MCH)
- U žime še **večaroma** schadzali do daktorej chiži a predli (Sobrance SOB)

<sup>22</sup> „Vzájomný súvis týchto nárečí so zemplínskymi nárečiami okolia Michaloviec je v tom, že niektoré prvky nárečia stredného Zemplína presahujú dosť hlboko na územie okr. Sobrance natoľko, že prvky, ktoré možno nazvať 'sotáckymi' (užskými, pozn. MCH), sú situované na východe, resp. juhovýchode okr. Sobrance“ (Štolc 1994: 123).

- **Večarami** me chodzili na pratki (Bracovce MCH)
- Košula bula višivana s **kvetoma** (Vysoká n. Uh. VK)
- Zarobilam sebe na chustočku z bilima **kvetami** (Brezina TRB)
- Metali do nej zo **stručkoma** kenderici (Sobrance SOB)
- Dala mi pasulu na sadzeňe, že to nova sorta, z dluhima **stručkami** (Laškovce MCH)
- Prišli ženi s **koršovoma** a tu še paleňka davala (Sobrance SOB)
- Merkuje s tima **koršovami**, žebi sce jih ňerostrepaľi! (Ložín MCH)

c) feminína:

- Mladi išol z družboma a zo **svatkoma** do koscela, mlada išla z **družičkoma** (V. Zalužice MCH)
- Mladi išol na prísađu zo **svatkami**, mlada zo svojoho domu z **družičkami** (Malčice MCH)
- Bulo vipitovaňe, mlada še rozlučala z rodičoma, z bratoma a zo **šestroma** (V. Zalužice MCH)
- Ta najstarši brad zo **šestrami** pošol do Ameriki a ja ostal doma (Parchovany TRB)
- Vedz me rozmetali hnuj z **vidloma** a tag me orali pot šace (Ostrov SOB)
- Bandurki še sadzili, še dolkovalo z **motikoma** (Vysoká n. Uh. VK)
- Išli gu ňej ďabli z **motikami**, s **kosami**, z ohňovima **vidlami** (Brezina TRB)
- Najvekša bida bula zo starima **baboma**, bo ňechceli placic (M. Zalužice MCH)
- Srandovali me zo starima **babami** (Tisinec STR)
- Fudamenti vikopeme z **lopatoma** (Pavlovce n. Uh. VK)
- Tam žem s čakanom kopaľi, ortovali a hľinu z **lopatami** metali (Trnava p. Lab. MCH)

d) neutrá:

- Konope poviazeme do viazankou s **porvesloma** a odvežeme zamačadz do jarku (Jenkovce SOB)
- Viazanki še poviazali s **porvislami**, žebi še ňeroschadzali (Brezina TRB)
- Mašini buli češki, zo železnima **kolesoma** (Lastomír MCH)
- Ňemuch še ulapic, bo še mu pot **kolesami** bralo blato (Vranov VRN)
- Ňebehaj za tima **kurčatoma!** (Úbrež SOB)
- Vžal zo sobu kvoku s **kurčatami** (Dvorianky TRB)
- Lem miknuu s **plěcoma** (Vyš. Revištia SOB)
- Vi mi lavor trimadz budzece a madz mi z ucirakom za **plěcami** stadz budu (Vojčice TRB)
- Ta mi ju počestovala choľem z **jablukoma** (Vysoká n. Uh. VK)
- Každá už daco napeče, makouňiki, orechouňiki, bejleši zo sirom, z **jablukami** (Slivník TRB).



## Skratky okresov

STR – Stropkov

HUM – Humenné

VRN – Vranov

MCH – Michalovce

SOB – Sobrance

TRB – Trebišov

VK – Velké Kapušany

## Bibliografia

- ASJ II – Atlas slovenského jazyka, II: Flexia, Bratislava 1981. Časť prvá. Mapy.  
ASJ II – Atlas slovenského jazyka, II: Flexia, Bratislava 1978. Časť druhá. Úvod – Komentáre.  
Pauliny Eugen, 1963, Fonologický vývin slovenčiny, Bratislava.  
Pauliny Eugen, 1990, Vývin slovenskej deklinácie, Bratislava.  
SSN I – Slovník slovenských nářečí I: A–K, red. Ivor Ripka, Bratislava, 1994.  
Štolc Jozef, 1994, Slovenská dialektológia, Bratislava.

### Streszczenie

Artykuł daje częściowy obraz deklinacji substantywnej we wschodniej części dialektów wschodniosłowackich, tj. w gwarach zemplińskich, sotackich i užskich. Omówiono wewnątrzparadygmaticzne i międzyparadygmaticzne wyrównywanie sufiksów w słowackich gwarach byłych powiatów: Medzilaborce, Stropkov, Humenné, Snina, Vranov, Michalovce, Sobrance, Trebišov, Velké Kapušany i Kráľovský Chlmec na tle rozwoju danych gwar w kontekście słowackiej deklinacji substantywnej. Autor koncentruje się szczególnie na istniejących różnicach dialektalnych w stosunku do słowackiego języka literackiego. Artykuł opiera się na materiale gwarowym wyekscerpowanym z archiwum Pracowni Dialektologicznej Instytutu Językoznawstwa im. L. Štúra Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie i uzupełnionym przez samodzielne badania autora.